

KOMUNIKACE OSOUB

SMP

-AAK-

babička

svetr

žena

rodina

člověk se zdravotním postižením

PTÁK

mávání oběma pažemi nataženými v loktech.

Alternativní a augmentativní komunikace

- **Všechny osoby s MP mají nějaký stupeň a druh NKS (narušená kom. schopnost)**
- **Míra narušení roste se stupněm mentálního postižení**
- **Potřeba celoživotní logopedické intervence**
- **Rozsah od lehkých odchylek výslovnosti po neschopnost verbálně komunikovat**

- Pokud je schopnost verbálně komunikovat omezující pro sociální život a není dostatečná pro dorozumívání a sdělování potřeb, je důležité využít některou z forem AAK – alternativní a augmentativní komunikace – předcházet komunikační, emocionální deprivaci
- **PŘEDEVŠÍM U OSOB SE STŘEDNĚ TĚŽKÝM, TĚŽKÝM A HLUBOKÝM MP**

AAK

- **Systém AAK** = souhrn všech postupů a prostředků, které je možno využít pro rozvoj komunikace u konkrétní osoby
- Cíl: je umožnit jedincům se závažnými por. komunikace aktivní dorozumívání a zapojení do života společnosti
- U nás v r. 1994 zřízeno **Sdružení pro augmentativní a alternativní komunikaci**
- V Praze funguje **SPC AAK**

AAK

- **Využívány u:** jedinců s MP, smyslovými vadami, narušením kom. procesu, poruch hybnosti, degenerativních onemocnění (Alzheimerova choroba) po cévních mozkových příhodách...
- Je vhodné využívat více komunikačních metod, pomůcek a symbolů současně pro dosažení max. rozvoje komunikace – **multisenzoriální přístup**
- Nutná **spolupráce celého okolí** jedince
- AAK nemají zcela nahrazovat nebo potlačovat verbální komunikaci (pokud to není nezbytné)
- Snaží se ji rozvíjet, nebo určitým způsobem kompenzovat

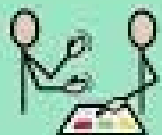
Augmentativní komunikační systémy

- augmentace z lat. rozšiřování, zvětšení...
- podporuje již existující komunikační schopnosti, které jsou nedostatečné pro dorozumívání
- kom.systémy **podporující a rozvíjející mluvenou řeč**, která není dostatečně rozvinuta, nebo je málo srozumitelná

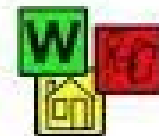
Alternativní komunikační systémy

- jsou náhradou mluvené řeči, když komunikace u jedince vůbec není rozvinuta
- systémy, které mají plně nahradit mluvenou řeč, která vůbec nevznikla, nebo z nějakého důvodu úplně zanikla

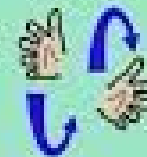
AAK

komunikace

symboly

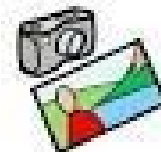
znaky

tabulky

tablety

fotografie

Metody AAK

S pomůckami (aided)

- **netechnické:** předměty, obrázky, fotografie, symboly, texty
- **technické:** elektrické komunikační pomůcky, programy a počítače

Bez pomůcek (unaided) – využití nonverbální komunikace (pohled, mimika, gesta, motorické znaky...)

Komunikační systémy

- **Dynamické** – znaky, gesta, prstová abeceda, znaková řeč, Makaton
- **Statické** – Bliss, piktogramy, komunikační tabulky
-
-

Při výběru druhu AAK je nutno brát v úvahu:

- Verbální dovednosti (schopnost artikulace, rozsah aktivní a pasivní slovní zásoby, úroveň projevů ve všech jazykových rovinách)
- Fyzické dovednosti (rozsah a přesnost pohybů, koordinace)
- Stav smyslových orgánů (hl. zraku a sluchu)
- Dobu práceschopnosti (míra soustředění a unavitelnosti)
- Věk
- Předpoklad dalšího rozvoje, prognóza, individuální potřeby
- Kognitivní schopnosti
- Potřebu a motivaci ke komunikaci
- Podporu rodiny a profesionálů
- Schopnost interakce

AAK

- **facilitovaná komunikace**
- **sociální čtení**
- **makaton**
- **bliss symboly**
- **piktogramy**
- **bazální stimulace**
- **VOKS**
- **znak do řeči**

AAK

Facilitovaná komunikace

- facilitovaná = **usnadňující**
- napomáhá komunikaci hl. PAS a TMP
- facilitátor poskytuje **podporu prstu, ruce, zápěstí, paži, či ramenu** – tím **stimuluje pohyb klienta, který ukazuje písmena či obrázky na tabulce, nebo píše na klávesnici** a poskytuje také **zpětnou vazbu jeho projevu**
- začíná se podporou prstu, pak ruky, zápěstí, lokte až k rameni – **nakonec se facilitátor klienta ani nedotýká**, pouze stojí v jeho blízkosti při psaní zprávy – psychická opora, naslouchání, pozornost vůči druhému
- **kontroverzní metoda**, protože mnoho odborníků tvrdí, že není důvěryhodným sebevyjádřením klienta

AAK

Osoby	muž 人	Žena 女	Osoba 人	Já, mě, mne 我	Dítě 子
Věci Předměty	Tělo 口	Kniha 口	Květiny ♀	Dům 口	Ovoce 口
Činnosti	pracovat 人	mýt 人	vidět 人	cítit 心	pomáhat 人
Vlastnosti a pocity	šťastný 心	špatný 心	znatelný 心	velký 大	malý 小

Komunikační systém Bliss (Bliss symbols)

- vymyslel **Charles Bliss** (utekl z koncent.r.tábora až do Číny a tvrdil, že důvodem válečných katastrof je malá schopnost dorozumění mezi národy)
- inspirován **čínským obrázkovým písmem**
- srozumitelné všem národům, avšak velice složité** místo slov se ke komunikaci používá symbolů
- používán pro svou složitost spíše **tělesného postižení či LMP**
- používá se asi 26 základních prvků** a z nich je složeno přibližně **1400 standardizovaných znaků**

AAK

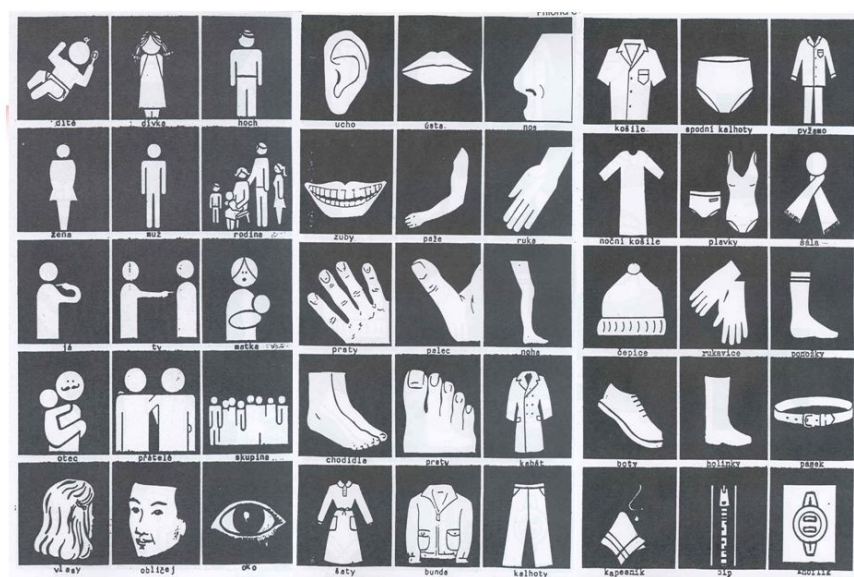
Makaton

- obsahuje **350 motorických znaků**
- **znaky doplněné řečí**
- k doprovodu znaků se používá i odpovídající **mimický výraz tváře**,
- **jednotlivá slova se vyjadřují pohybem ruky, hlavy** a podobně (sestra = dvakrát ťuknout do nosu, bratr = tření kloubů ruky o sebe...)
- **původ je ve znakovém jazyce**, je však **zjednodušen** (znakují se hlavně klíčová slova)

AAK

Piktogramy

jednoduchý konkrétní obrázkový znak

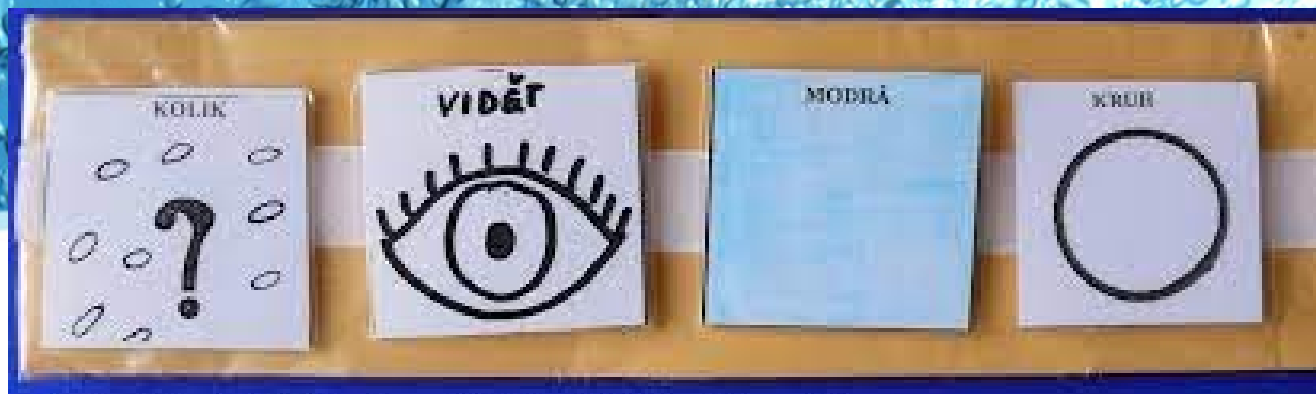
každý piktogram **zastupuje jeden věcný význam** a **zpodobňuje ho bez vazby na řeč**

na rozdíl od systému Bliss jsou **mnohem konkrétnější**

využití: PAS, více vad, MP

- používání piktogramů je **vždy ideálně doplněno mluvenou řečí**
- základní soubor je vytištěn **bíle na černém pozadí**
- dorozumívání pomocí piktogramů je perspektivní pro svou **jednoduchost a názornost**
- **slouží při strukturalizaci času, prostoru, pochopení vztahů a konkrétní orientaci**

AAK

VOKS

- = **výměnný obrázkový komunikační systém**
- smysluplná a účelná výměna obrázků za předmět, činnost
- podpora iniciativy za použití asistence (motivace a pochopení významu komunikace)
- podpora nezávislosti v sebevyjadřování
- soubor obrázků, nebo použití konkrétních předmětů či textu
- výměna kartičky za věc, kartička + splnění úkolu, skládání kartiček do vět

AAK

Sociální čtení

- Primární navození komunikace na základě předmětů a konkrétních sociálních situací (forma sociální hry), poté přechod k textu
- používají se: **soubor předmětů, obrázků (piktogramy, symboly, slova, předměty)**
- jednotlivé obrázky, symboly či slova **vždy používáme v konkrétní sociální situaci**

MÁMA MÁ

TÁTA MÁ

MAXÍK MÁ

AAK

Bazální stimulace

- bazální = základní, elementární
- za základní princip bazální stimulace se považuje zjištění, že **pomocí těla můžeme jedince uvést do reality, zprostředkováním zkušeností a vjemů**
- stimulací se snažíme **osobám s těžkým postižením přiblížit nedostupné podněty a tak podpořit jejich vývoj a motivaci ke komunikaci**
- jedinec s těžším mentálním postižením nebo s více vadami se nachází ve stavu extrémně redukováných **aktivit** - pomocí bazální stimulace se někdy podaří prolomit individuální izolaci (předcházení podnětové, sociální a emocionální deprivaci)
- Často ve snoezelenu

podněty kterými stimulujeme jedince:

- **Somatické podněty** (obraz těla)
- **Vibrační podněty** (rozechvívá klouby, nosné části)
- **Vestibulární podněty** (poloha v prostoru)
- **Hmatové podněty**
- **Čichové a chuťové podněty**
- **Sluchové a zrakové podněty**

AAK

JÍST

PÍT

SPÁT

HRÁT SI

ZNAKOVAT

JÍT

MYT SE

SE

DÍVAT SE

POVÍDAT

JÍT NA WC

MÁM

Znak do řeči

- znakuje se slovo, nebo základní slova ve větě, která mají zásadní smysl pro význam věty a zbytek se doplňuje přirozenou mimikou, gesty a řečí, nebo alespoň zvuky
- znaky jsou konkrétní, pohyb při znakování rozfázován dle rytmu řeči
- hlavní je podpora verbální řeči
- není znakovým jazykem, ale kompenzačním prostředkem